

سید جمال هادیان طبایی زواره رئیس شورای تمبر، از اقدامات انجام شده این شورا در سال ۱۴۰۰ می گوید

تاریخ فرهنگ و هنر ایران به روایت تمبر

نداسیجانی
خبرنگار

شاید باورنکنید کاغذی در یک قطع کوچک توانسته نمادی از پیام های فرهنگی، سیاسی، هنری و... در کشورهای مختلف دنیا باشد. صحبت از تمبر یا تمبر پستی است؛ مدرکی چایی که نشان دهنده پیش پرداخت مبلغی برای خدمات پُستی است که به صورت کاغذی کوچک و چهار گوش تهیه می شود و دندانه ای در چهار سوی آن کاغذ وجود دارد. آنجا تایید شد بعد در شورای تمبر بررسی می شود. در حال حاضر شورای تمبر با اغلب درخواست های تمبر اختصاصی مخالفت می کند چون انتشار آنها نه اثر و ضرورت دارد و نه طراحی حرفه ای. به همین دلیل در دوره جدید شورای تمبر، تعداد تمبرهای اختصاصی بسیار کاهش یافته و دارای یک نظم جدی شده است.

■ در خصوص تمبرهای نکوداشت ملی چه اقداماتی انجام گرفته است؟

طبق آیین نامه شورای تمبر، در طول سال برای تعدادی از مناسبت های خاص تمبرهای ملی طراحی و منتشر خواهد شد. به عنوان مثال برای نخستین بار از بهمن ماه سال قبل و در دوره مدیریت جدید تصمیم گرفتیم از مشورت نهادهایی که مسئولیت دارند بهره ببریم. نهادهایی مثل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان محیط زیست، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، فرهنگستان های هنر، علوم، زبان و ادبیات فارسی، علوم پزشکی و همچنین دانشگاه های معتبر مانند دانشگاه تهران و کتابخانه ها و موزه های معتبر مانند کتابخانه ملی جمهوری اسلامی، کتابخانه و موزه ملک و کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ما با کمک این نهادهای تصمیم گرفتیم ظرفیت های مغفول مانده و شخصیت هایی را که تا به امروز معرفی نشده اند در قالب تمبر نکوداشت ملی به جامعه معرفی کنیم تا خلأیی که در طول سال های اخیر وجود داشته، جبران شود. حاصل این مشورت ها تایید ۱۰۰ تمبر است که بیش از ۷۰ درصد آن به مشاهیر برجسته فرهنگی، علمی و هنری کشور و مابقی آن به طریقت های تاریخی و زیست محیطی و گونه های حیوانی و گیاهی منحصر به فرد ایران اختصاص دارد. همچنین در تهیه تصاویر این مجموعه بزرگ از عکس ها یا طراحی های برترین عکاسان و نقاشان استفاده کردیم. برای مثال از آثار عکاسان مشهور ایرانی مانند خانم مریم زندی، آقایان اسکویی و فخرالدین فخرالدینی استفاده کردیم. همین طور در حوزه های میراث فرهنگی، محیط زیست و سایر رشته ها از تصاویر برترین عکاسان و همچنین نقاشان دیجیتال مقلر آقایان علیرضا ذاکری و هادی حیدری بهره جستیم و براین اساس بانکی از طراح ها و این رویکردی فوق العاده و کم نظیر است. باید بگویم شورای تمبر در ۶ ماه گذشته به اندازه ۶ سال گذشت مصوبه داشته و در این زمینه تلاش بسیار زیادی کرده است.

■ نماینده هایی که اشاره کردید حضورشان در شورای تمبر چه ضرورتی دارد؟

آیین نامه شورای تمبر مربوط به دهه ۶۰ است و اعضای شورا هم بر اساس مقتضیات دهه ۶۰ انتخاب شده اند اما در آیین نامه جدید که هنوز ابلاغ نشده تغییراتی در اعضا هم به وجود آمده است. به طور مثال حضور نماینده وزارت اقتصاد به این دلیل است که در گذشته تمبر به عنوان اوراق بهادار در چاپخانه وزارت اقتصاد چاپ می شده است. نماینده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم بدین منظور حضور دارد که موضوعات فرهنگی و هنری را تایید کند. نماینده سازمان تبلیغات اسلامی هم درباره ضرورت انتخاب موضوعات مرتبط با مناسبت های انقلابی، اسلامی و آیینی حضور دارد. ماهیت حضور نماینده وزارت امور خارجه نیز از این جهت است که طی سال تعدادی از کشورهای دوست، تقاضای انتشار تمبر مشترک دارند و براین اساس نظر کارشناسی درباره ضرورت و طراحی چنین تمبرهایی از سوی این وزارتخانه اعلام می شود. الزامی است. نماینده شرکت ملی پست هم بخش چاپ، توزیع و بهرجهت را از تمبر در چرخه پستی و ارتباط با مجموعه داران را برعهده دارد. این جلسات معمولاً یک یا دو بار در ماه تشکیل می شود و تمبرها با اکثریت آرا مورد تصویب قرار می گیرد و بعد از تصویب از سوی وزیر ارتباطات تایید می شود و اعتبار پیدای کند و به مرحله چاپ می رسد.

در آیین نامه جدید که امیدواریم بزودی ابلاغ شود علاوه بر اعضای نامبرده نماینده ای از انجمن طراحان گرافیک و نماینده ای از دانشکده هنرهای زیبا نیز حضور خواهند داشت تا از منظر طراحی و

■ ابتدا در خصوص کارکرد استفاده از تمبر در کشورمان توضیح بدهید؟

تمبر را سفیر کوچک فرهنگی می نامند و تاریخ قدمت استفاده از آن در ایران به بیش از یک سده قبل برمی گردد. در واقع به وجود آمدن تمبر به این سبب بوده که بشر تصمیم می گیرد مایه ازای مرسولات پستی اعم از نامه یا کالا محتوای دیگری هم با آن منتقل شود. این محتوا می تواند نشانه هایی از فرهنگ، هنر، آیین ها، مشاهیر کشور، ظرفیت های زیست محیطی و تاریخی و میراثی باشد و به همین دلیل تمبر در همه جای دنیا در ارسال و مرسولات مورد استفاده است، البته در کنار استفاده در چرخه پستی مجموعه دارانی هم پدید آمده اند و به این کالای فرهنگی علاقه مند شده اند و بر این اساس گنجینه های خصوصی و عمومی تمبر به وجود آمده که بسیار با ارزش هستند و پیام فرهنگی تمبر را به نسل های بعد منتقل می کنند.

اما باید با اظهار تأسف بگویم امروزه کارکرد استفاده از تمبر در کشور ما کاهش پیدا کرده است. در واقع مجموعه شرکت ملی پست ایران بتدریج و در طول دهه های گذشته همراه با به روز کردن تجهیزات، کاربرد تمبر در چرخه پستی را حذف کرده و به نقش تمبر روی آورده است. هر چند با این فرایند کار پراحتی و با سرعت عمل بیشتری انجام می شود اما این نگاه، اشتباه بزرگی بود چون نقشی را که تمبر در انتقال فرهنگ و مفاهیم ملی داشت نادیده گرفته شد. در سال های اخیر تقریباً همه ذینفعان به این دیدگاه اشتباه پی بردند و درصدد جبران آن هستند. در رویکرد جدید وزارت ارتباطات براساس خواسته مردم و اهالی فرهنگ و همچنین مجموعه داران تمبر قرار است تمبر بار دیگر به چرخه پستی بازگردد البته فراموش نکنیم این بازگشت دشواری هایی هم دارد. مانند ایجاد سازوکار نگهداری و حساب و کتاب ویژه در دفتر پستی و فروش آن و همچنین چاپ و طراحی با کیفیت تمبر؛ اما به عقیده من تحمل تمامی این دشواری ها در برابر ارزش فرهنگی در انتقال مفاهیم و ذخایر معنوی و ظرفیت های کشورمان ناچیز است. براین اساس ضرورت دارد تمبر به روی پاکت های پستی برگردانده شود و با انجام این کار قطعاً مجموعه داران نیز با انگیزه بیشتری نسبت به حفظ و حراست از این کالای فرهنگی اقدام خواهند کرد.

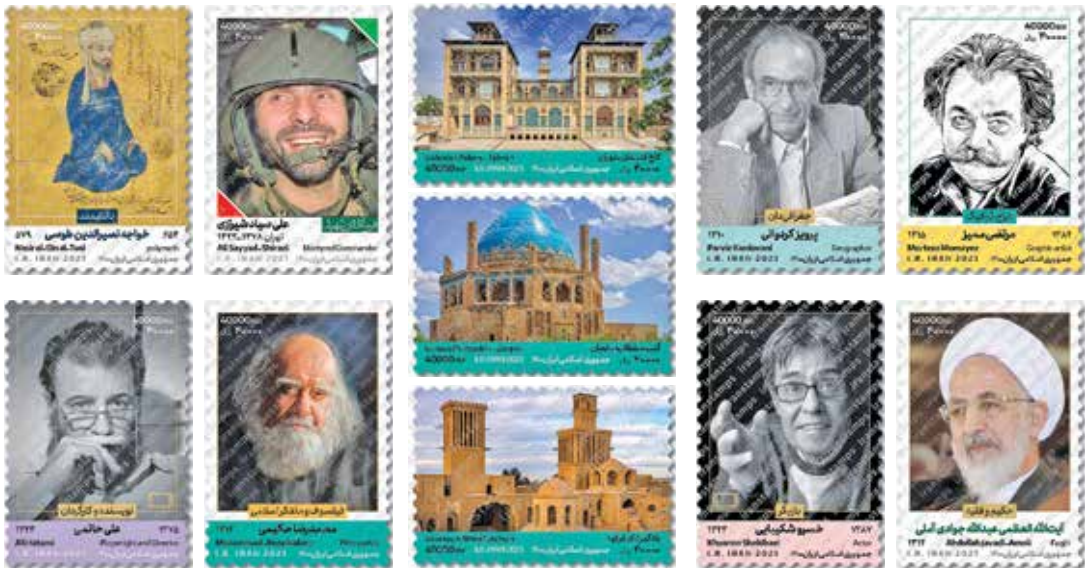
ماهیت وجودی شورای تمبر انتخاب موضوعات ملی، نظارت بر مراحل طراحی، چاپ، انتشار و توزیع و رونمایی از تمبر است. این شورا که مستقیماً زیر نظر شخص وزیر ارتباطات عمل و رئیس آن را نیز وزیر منصوب می کند دارای آیین نامه مصوبی است که در چهارچوب آن عمل می کند و از این منظر جایگاهی موازی با شرکت ملی پست دارد. نمایندگانی از وزارت اقتصاد و دارایی، وزارت امور خارجه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی و شرکت ملی پست در این شورا عضویت دارند و براساس آیین نامه هر سال تعدادی تمبر برای چاپ و انتشار و استفاده مصوب می شود. معمولاً این تعداد در سال های گذشته بین ۱۰ تا ۱۵ تمبر نکوداشت ملی بوده است اما به لحاظ قانونی محدودیتی در تعداد مصوبات شورا وجود ندارد.

■ نماینده هایی که اشاره کردید حضورشان در شورای تمبر چه ضرورتی دارد؟

آیین نامه شورای تمبر مربوط به دهه ۶۰ است و اعضای شورا هم بر اساس مقتضیات دهه ۶۰ انتخاب شده اند اما در آیین نامه جدید که هنوز ابلاغ نشده تغییراتی در اعضا هم به وجود آمده است. به طور مثال حضور نماینده وزارت اقتصاد به این دلیل است که در گذشته تمبر به عنوان اوراق بهادار در چاپخانه وزارت اقتصاد چاپ می شده است. نماینده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هم بدین منظور حضور دارد که موضوعات فرهنگی و هنری را تایید کند. نماینده سازمان تبلیغات اسلامی هم درباره ضرورت انتخاب موضوعات مرتبط با مناسبت های انقلابی، اسلامی و آیینی حضور دارد. ماهیت حضور نماینده وزارت امور خارجه نیز از این جهت است که طی سال تعدادی از کشورهای دوست، تقاضای انتشار تمبر مشترک دارند و براین اساس نظر کارشناسی درباره ضرورت و طراحی چنین تمبرهایی از سوی این وزارتخانه اعلام می شود. الزامی است. نماینده شرکت ملی پست هم بخش چاپ، توزیع و بهرجهت را از تمبر در چرخه پستی و ارتباط با مجموعه داران را برعهده دارد. این جلسات معمولاً یک یا دو بار در ماه تشکیل می شود و تمبرها با اکثریت آرا مورد تصویب قرار می گیرد و بعد از تصویب از سوی وزیر ارتباطات تایید می شود و اعتبار پیدای کند و به مرحله چاپ می رسد.

در آیین نامه جدید که امیدواریم بزودی ابلاغ شود علاوه بر اعضای نامبرده نماینده ای از انجمن طراحان گرافیک و نماینده ای از دانشکده هنرهای زیبا نیز حضور خواهند داشت تا از منظر طراحی و

تمبر ایجاد شده و حتی با ورود تکنولوژی دستگاه هایی هم به عنوان طرح تمبر ساخته شد، اما جالب است بدانید طرح هایی که در سال جدید طراحی و به تولید رسیده تصاویری از مشاهیر، ادبا، هنرمندان بزرگ سینما، موسیقی، تجسمی و... و همچنین شخصیت های دینی و سیاسی است که می تواند علاوه بر معرفی شناسنامه این افراد، پیام آور فرهنگ و هنر ایران زمین باشد؛ اتفاقی که به همت و تلاش سید جمال هادیان طبایی زواره رئیس شورای تمبر به وجود آمد. درخصوص این موضوع گفت و گویی با او انجام شده که در ادامه می خوانید:

البته شورای تمبر هم ظرفیت های مغفول مانده و

شخصیت هایی را که تا به امروز معرفی نشده اند در قالب

تمبر نکوداشت ملی به جامعه معرفی کنیم تا خلأیی که در طول سال های اخیر وجود داشته، جبران شود. حاصل این

مشورت ها تایید ۱۰۰ تمبر است که بیش از ۷۰ درصد آن به

مشاهیر برجسته فرهنگی، علمی و هنری کشور و مابقی آن به

ظرفیت های تاریخی و زیست محیطی و گونه های حیوانی و

گیاهی منحصر به فرد ایران اختصاص دارد. همچنین در تهیه

تصاویر این مجموعه بزرگ از عکس های طراحی های برترین

عکاسان و نقاشان استفاده کردیم. برای مثال از آثار عکاسان

مشهور ایرانی مانند خانم مریم زندی، آقایان اسکویی و

فخرالدین فخرالدینی استفاده کردیم

این مشاهیر انتخاب شده چرا تصویر بانوان دیده نمی شود البته اگر این دوستان توجه می کردند حتماً نام و تصاویر بانوان را هم می دیدند افرادی مثل طاهره صفرازاده، توران میرهادی، سیمین دانشور و ایران درویش که تمبرهایشان مصوب شده و آماده چاپ است و البته تمبر دیگر بانوان بزرگ ایران مانند خانم ها بدرالزمان فریب، زبان شناس، زینت الملوک امامی، نگارگر، مجتهده امین، فقیه و مجتهد، مهدوی دامغانی، مترجم بزرگ ایران، قمر آریان نویسنده بزرگ ایران، مریم میرزاخانی، راضیادین بزرگ ایرانی و فروغ فرخزاد شاعر ارزشمنند کشورمان در مسیر بررسی و تایید قرار دارند. براین اساس نگاه شورای تمبر در انتخاب مشاهیر به هیچ عنوان نگاه جنسیتی نبوده بلکه بر اساس فهرست مراجع علمی که در اول گفت و گو گفتیم عمل کرده ایم.

تألیش ما این است این تمبرهای مصوب که تعدادشان هم بسیار است به تدریج و با حوصله در مناسبت های مختلف و مرتبط در برگذاشته ها، تولدها یا روز مخصوص به آن ظرفیت تاریخی و فرهنگی منتشر و وارد چرخه پستی شود. از شرکت ملی پست قدرانی ویژه می کنم چرا که تصمیمات می شوم و آن اینکه به عملکرد شورای تمبر در این دوره کوتاه نقدهایی وارد شده است. من معتقدم هر وقت به شمانقدی وارد شود نشان از موفقیت دارد اما بایستی مسیر شما بر اساس این انتقادهای صحیح شود و من برای نوع انتقادی احترام قائل هستم و سعی می کنم از نقد منتقدان استفاده کنم. برای مثال عده ای انتقاد داشتند در بین

نباید طراحی گرافیکی تمبر ما برداشتی از سبک دوره قاجار یا پهلوی باشد. شیوه طراحی دوره های گذشته در عین حالی که ارزشمند است باید به روز شود. اقتضائات به دلیل محدودیت های موجود طراحی در حوزه دبیرخانه شورای تمبر انجام می شد و همکاران ما زحمات بسیاری در این باره کشیدند. اما فراموش نکنیم که حوزه فرهنگ و هنر، حوزه کثرت است و باید تلاش کنیم از ظرفیت همه هنرمندان و ماشین چاپ با کیفیت و ناظر چاپ آگاه از اصول طراحی روز دنیا بهره ببریم یعنی

است و براین اساس یکی دیگر از رویکردهای شورای جدید تمبر این است که به چرخه تولید تمبر نظارت کند تا تمبرهای با کیفیت چاپ و منتشر شود. اینجا یک نکته را متذکر می شوم و آن اینست که تمبرهای شورای تمبر در این دوره کوتاه نقدهایی وارد شده است. من معتقدم هر وقت به شمانقدی وارد شود نشان از موفقیت دارد اما بایستی مسیر شما بر اساس این انتقادهای صحیح شود و من برای نوع انتقادی احترام قائل هستم و سعی می کنم از نقد منتقدان استفاده کنم. برای مثال عده ای انتقاد داشتند در بین

خوب عرضه خواهد شد. ■ درخصوص شخصیت های دینی، مذهبی یا سیاسی هم تمبرهایی طراحی شده است؟ بله. از اینداهم تمبرهایی در این خصوص وجود داشت و در همین دوره هم همان طور که اشاره کردم شخصیت هایی همچون آیت الله العظمی جواد آملی به عنوان یک حکیم، فقیه و فیلسوف انتخاب شده اند و همچنین شخصیتی مانند بانو مجتهده امین به عنوان فقیه و اسلام شناس در قالب تمبر منتشر خواهند شد. ما در شورای تمبر تلاش می کنیم تعریف مشخصی برای مشاهیر داشته باشیم و بر اساس سلیقه عمل نکنیم. زمانی یک فرد جزو مشاهیر قرار می گیرد که در بین هم کسوتان یا هم رشته ای های خودش چند سرو گردن بالاتر باشد. مورد شوق و اعتماد و ارجاع همه کارشناسان باشد و هیچ کس نتواند در مرتبت علمی و عملی او خدشه ای وارد کند. شما به شخصیت بزرگانی مثل عباس زریاب خونی، محمد محیط طباطبایی، سید عبدالله انوار، ابوالقاسم گرچی، مهدی محقق یا ایرج افشار نگاه کنید. اینها در چند رشته علمی به بالاترین درجات رسیده اند. مرحوم محیط دیلیم دارالفنون بود اما استادان بزرگ دانشگاه تهران در ادبیات و تاریخ همواره در منزلش پای درشس می نشستند. اینها بحرالعلوم های زمان خویشند که نیاز به تبلیغات ندارند. اینها شایسته درج تمبرند. ما باید حواسمان باشد که مشاهیر حقیقی را انتخاب کنیم نه مشاهیری که با تبلیغات رسانه ها شهر شده اند.

■ تمبرهای جدید با چه قیمتی عرضه خواهد شد؟

قیمت گذاری قاعده ای دارد و بر اساس سنگ اول مرسولات پستی که بهای ارزان ترین نرخ پستی است صورت می گیرد. قبل ترها این سنگ اول ۱۸۰۰ تومان بود و چندین سال هم با همین قیمت عرضه شده اما طبق تعرفه جدید و قیمت کارشناسی ارزان ترین تمبر نزدیک به ۴ هزار تومان خواهد بود.

اندازه و تکنیک چاپ تمبر هم در بهای تمبر مؤثر است. به هر حال قیمت تمبر بر اساس نظر کارشناسی شرکت ملی پست تعیین می شود و شورای تمبر در قیمت گذاری و فروش تمبر هیچ نقشی ندارد.

■ جامعه چقدر با موضوع تمبر آشنا و در ارتباط هستند؟

قبل تر از اینکه بحث فضای مجازی وجود داشته باشد ارتباطات تنها از طریق نامه یا بسته های پستی انجام می گرفت اما در حال حاضر که تمبر از روی پاکت نامه حذف شده بخشی از ظرفیت فرهنگی تمبر از بین رفته است که امیدوارم به چرخه پستی برگردد.

مردم ایران ریشه در فرهنگ و هنر و زیبایی را دوست دارند و به آن توجه می کنند اما ما با بی توجهی بخشی از زیبایی را از معرض دیدشان حذف کرده ایم. من خیلی امیدوارم که تلاش مشترک شورای تمبر و شرکت ملی پست در بازگرداندن تمبر به چرخه پستی به نتیجه برسد.

قرار است در هفته جاری سایت شورای تمبر راه اندازی شود. این سایت اولاً اخبار شورای تمبر را منتشر می کند، ثانیاً تمبرهای مصوب را معرفی می کند و ثالثاً پیشنهاد های نهادهای مردم را دریافت تا در شورای تمبر بررسی شود و رابعاً این که طرح های برگزیده شده کشورهای دیگر نیز در این سایت معرفی می شود تا طراحان تمبر و علاقه مندان و مجموعه داران با آخرین ذائقه های طراحی تمبر در دنیا آشنا شوند.

■ چرا تمبر از چرخه پستی حذف شد و راه حل بازگشت آن چیست؟

این اتفاق در دوره های قبل و از سوی شرکت ملی پست ایران انجام گرفت و برای راحتی و سرعت بخشیدن به کار تجهیزاتی را وارد کرده که این دستگاه ها نقش تمبر می زدند و بر این اساس تمبر از چرخه پستی حذف شد. این دوستان براین اندیشه بودند تمبر هم مانند خیلی موارد دیگر باید به موزه سپرده شود و آن از کنار گذاشتند در صورتی که اگر به مرسوله هایی که از کشور خارجی وارد می شود نگاه کنید گاهی نزدیک به ۶۰ تا ۷۰ تمبر زیبا به آن نصب شده است. جالب است همین کشورهایی که این تکنولوژی را به کشور ما فروخته اند از تمبر کاغذی استفاده می کنند. نظر ما این است در کنار تکنولوژی روز، باید بخشی از هزینه مرسولات به صورت تمبر کاغذی استفاده شود تا ظرفیت این سفیر فرهنگی شکوفا گردد. شرکت ملی پست هم به این موضوع آگاه است و همکاری بسیاری داشته و بر این اساس آیین نامه هایی را تصویب کرده و در سال ۱۴۰۰ بخشی از هزینه های مرسولات به صورت تمبر کارسازی می شود.

■ این تمبرهایی که در فضای شهری چگونه دیده خواهند شد؟

یکی از برنامه های شورای تمبر این است که با همکاری سازمان زیباسازی شهر تهران، مجموعه صدتایی تمبر را در بیلبردهای شهری و در موقعیت های خاص به نمایش درآوریم. ما باید اجازه بدهیم آوندها را بگیریم و سپس این تمبرهای زیبا را در سطح شهر به نمایش در آوریم.